

El convidat nocturn - Fiona McFarlane

La protagonista d'*El convidat nocturn* és Ruth, una dona de setanta-cinc anys que viu sola en una casa a Austràlia, davant la platja, després que el seu marit morís cinc anys enrere. Fins ara se n'ha sortit, però amb els dos fills vivint lluny i cap amiga de confiança a prop, potser ha arribat el moment que algú l'ajudi. No és estrany, doncs, que rebi amb agraïment la visita de Frida, l'assistenta que li envia el govern perquè en tingui cura, de moment un parell d'hores al dia i després d'una manera més continuada. De mica en mica, Frida es fa càrrec d'una àmplia gamma d'assumptes: la neteja, el menjar, la sanitat, les gestions bancàries. A l'últim, s'instal·la a la casa.

De vegades, Ruth té dubtes sobre Frida. Li fa l'efecte que amaga algun interès inconfessable. En una ocasió, Ruth queda tancada a casa. Un altre dia, és abandonada a la sorra de la platja i amb prou feines té forces per tornar. Segur que Frida la vol ajudar? És clar que darrerament es confon, perd la memòria i no està ben segura del que succeeix. D'altra banda, Frida li renta el cap amb tendresa, li prepara plats deliciosos, se'n cuida de tot, fins i tot del tigre que a la nit Ruth sent com es passeja per la casa.

Estil lliure indirecte

L'estil preferit de Kafka i del seu admirat Flaubert és l'anomenat "lliure indirecte": en comptes d'utilitzar un narrador equidistant o de fer narrar la història a un personatge, aquest estil permet accedir a la ment del protagonista mantenint a la vegada la narració presumptament objectiva en tercera persona. D'aquesta manera, percebem la realitat amb una mirada parcial i alhora amb les paraules d'un narrador extern, que ens sembla fiable encara que no ho sigui. És així com ens identifiquem de manera inconscient amb Madame Bovary o amb Josef K, és així com assumim efectivament el seu punt de vista sense que ells l'hagin de verbalitzar. L'encert de Fiona McFarlane (Sydney, 1978) a *El convidat nocturn* és haver utilitzat aquest estil: "La Frida era fascinant. Per començar, sempre tenia els cabells diferents: amb una trena, enrinxolats, lacats, raspallats. Cada matí, just abans de les nou, la Ruth obria la porta de la sala d'estar que tant s'havia preocupat de tancar la nit anterior i anava a la finestra a veure com la Frida sortia del taxi. Potser duria els cabells recollits sobre el cap o allissats sobre els omòplats. Potser els tindria d'un color nou."

És l'estil indirecte lliure el que construeix un mur d'ambigüitat entre les dues dones, ja que cada vegada més sovint Ruth es contradiu i se li obren llacunes mentals, de manera que el lector es va adonant que no pot confiar en el seu punt de vista, ni quan sospita de les males intencions de Frida ni quan li agraeix les bones atencions. De fet, l'única seguretat que tenim sobre Ruth és que no ens podem creure tot el que pensa. Quan Frida resol problemes de forma expeditiva, ¿ho fa a favor o en contra de Ruth? Fiona McFarlane excel·leix a l'hora de crear una atmosfera sospitosa que pot recordar el dilema que té el lector d'*Un altre pas de rosca* de Henry James (les figures que veuen els nens, ¿són fantasies o tenen una presència real?), o la invasió subtil que es produeix a *Casa tomada*, de Julio Cortázar (¿de debò que hi ha algun foraster a la casa?)

Fiona McFarlane instaura un *tempo* magistral. D'una banda, les referències de Frida al seu germà, que és clarament un aprofitat, i que al capdavall potser ni tan sols és el seu germà. De l'altra, les trucades dels fills de Ruth, la visita d'un amic de la infantesa que revifa un caliu que cinquanta anys enrere no es va apagar del tot, les vinculacions de Ruth amb antics coneguts del poble, les ambigües relacions entre Frida i aquests personatges menys ambigus. Tot plegat fa que les sospites que va formant el lector es vagin tornant més sòlides, malgrat que fins al final no podrà comprovar si eren prou fonamentades.

Més que una novel·la policíaca (de fet, no apareix cap policia en tot el llibre), *El convidat nocturn* s'acosta al thriller psicològic: no resulten tan importants els fets com el que succeeix dins la ment. No costaria gaire convertir la història en una obra de teatre, ja que els personatges són dos, i l'escenari de la major part del llibre, on tenen lloc les escenes més rellevants, es redueix a la casa i el jardí. Aquests límits, tant de personatges com s'espai, afavoreixen la creació d'un clima intens, concentrat, mòrbid. Una de les escenes, amb Ruth enterrada a la sorra, limitada de ment i de moviments, fa pensar en l'escenografia d'*Oh, els bons dies*, de Samuel Beckett. Pel que fa a la relació de poder entre amo i ajudant, i sobretot en com evoluciona, el llibre recorda la pel·lícula *The servant* (1963), de Joseph Losey, igualment claustrofòbica i inquietant. Tothom qui l'hagi vista deu recordar com de mica en mica el presumpte servent es va convertint en amo de la casa, sense que el propietari hi pugui oposar més que indolència.

Demència senil

L'augment de l'edat dels protagonistes és una característica de gran part de la ficció actual (de la literatura, però també del cinema: recordem *Nebraska*, *Red* i *August: Osage County*). Els subtemes no són només la decrepitud, sinó sobretot les conseqüències: la soledat, la dependència, l'aïllament, el perill o el retorn del passat. Fiona McFarlane es va inspirar en les seves àvies –totes dues van patir demència senil-, per construir aquesta novel·la, que sembla viscuda i que inevitablement ens fa pensar en el nostre futur, incert per definició, precari en tot cas. L'autora hi explora amb vigor les possibilitats de la demència: la construcció de realitats paral·leles, l'alternança entre la lucidesa i l'obscuritat, la capacitat de sostenir alhora una creença i la contrària, els dubtes sobre un mateix. Una de les escenes, centrada en l'esfondrament de la memòria -que és com dir de la persona- recorda l'angoixa amb què el protagonista de *Memento* s'escrivia notes a si mateix per llegir-les quan tingués dubtes. Com en aquella pel·lícula, Ruth no és conscient que el seu estat quan les escriu tampoc és fiable.

El convidat nocturn és el primer llibre d'aquesta escriptora nascuda a Austràlia, que en l'última dècada ha obtingut un Master in Fine Arts a la Universitat de Texas i s'ha doctorat a Cambridge. Resulta difícil enquadrar-la en una tradició literària, i no només per raons de mobilitat. Sabem per les entrevistes que ha concedit que se sent deutora l'obra de Cormac McCarthy i que, al contrari que tants escriptors que utilitzen l'anglès com a llengua de creació, li interessin autors europeus com ara Robert Walser i Ismael Kadare. El perfil es completa amb els seus autors americans favorits, William Faulkner i Herman Melville. *El convidat nocturn* ens pot fer pensar en els capítols que Faulkner va escriure segons el punt de vista de persones mentalment discapacitades a *El brogit i la fúria* i *El llogaret*. Sigui com sigui, el tractament que fa McFarlane de la vellesa no és estereotipat, sinó innovador, completat amb enormes dots d'observació i de pietat. Quan es refereix a la trobada amb l'home que va estimar dècades enrere, llegim, en la versió del nostre traductor de capçalera, Ferran Ràfols Gesa: “Havien sigut joves plegats, i ara eren vells; com que al mig no hi havia res, aquell estrany replec del temps li sotragava el cor com un vertigen”.